

Судова комп'ютерно-технічна експертиза як інструмент доказування в адміністративних справах в умовах цифровізації

Андрій Дереча

судовий експерт Київського відділення, Національний науковий центр «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, м. Київ, Україна, ORCID: <http://orcid.org/0009-0004-4966-1974>, e-mail: derechaandrej@gmail.com

Тарас Абросімов

судовий експерт Київського відділення, Національний науковий центр «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, м. Київ, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-1270-9404>, e-mail: taras.abrosimov@gmail.com

Розглянуто роль судової комп'ютерно-технічної експертизи як одного з основних інструментів доказування в адміністративних справах в умовах цифровізації. Визначено роль судового експерта в наданні науково обґрунтованих висновків, що мають значення для правильної правової оцінки обставин адміністративної справи.

Ключові слова: *судова комп'ютерно-технічна експертиза; цифрові докази; адміністративна справа; цифровізація; доказування.*

Forensic Computer-Technical Examination as a Means of Proof in Administrative Cases: The Context of Digitalization

Andriy Derecha, Taras Abrosimov

The paper considers the role of forensic computer-technical examination as one of the key means of proof in administrative cases in the context of digitalization. The role of a forensic expert in providing scientifically based conclusions that are important for the correct legal assessment of circumstances of an administrative case is determined.

Keywords: *forensic computer-technical examination; digital evidence; administrative case; digitalization; proof.*

Стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій у сучасному цифровому суспільстві зумовлює істотні зміни у сфері адміністративного судочинства. Значна частина правовідносин між фізичними особами, суб'єктами господарювання та органами публічної влади здійснюється із застосуванням електронних інформаційних систем, автоматизованих реєстрів, вебресурсів, інформаційно-телекомунікаційних мереж і цифрових документів. У зв'язку із цим у межах адміністративного судочинства цифрові докази набувають дедалі більшого значення для встановлення обставин справи.

На тлі швидкої цифрової трансформації суспільства фіксується стале зростання злочинності, пов'язаної із застосуванням інформаційних технологій. На сучасному етапі особливого поширення набули правопорушення у сфері інформаційних технологій (зокрема, несанкціонований доступ до інформаційних

систем, шахрайські дії з використанням банкоматів та інших платіжних систем, порушення авторського й суміжних прав у сфері програмного забезпечення, поширення забороненого контенту через мережу «Інтернет» тощо).

Зазначені тенденції підтверджуються результатами міжнародних досліджень та аналітичних звітів авторитетних міжнародних організацій. Так, у доповідях *United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC)* [1] наголошується на зростанні кількості кіберзлочинів і підвищенні їх транснаціонального характеру, що ускладнює процеси виявлення, розслідування та доказування. Аналітичні матеріали *Europol* (зокрема, звіти *Internet Organised Crime Threat Assessment*) [2] свідчать про еволюцію кіберзлочинності від поодиноких інцидентів до організованої злочинної діяльності, що активно послуговується шкідливим програмним забезпеченням, платіжними інструментами й мережевими сервісами.

Окрім того, за оцінками *INTERPOL* [3], кіберзлочини дедалі частіше поєднуються з традиційними видами злочинної діяльності, що потребує комплексного міждисциплінарного підходу до їх дослідження, зокрема, із залученням судових експертів.

У таких умовах судова комп'ютерно-технічна експертиза набуває особливого значення як ефективний засіб доказування в адміністративному судочинстві, а висновок експертів, складений за її результатами, стає самостійним джерелом доказів під час встановлення обставин справи. Застосування судової комп'ютерно-технічної експертизи в адміністративних справах дає змогу встановлювати факти створення, зберігання, оброблення та передавання електронної інформації, підтверджувати або спростовувати достовірність цифрових даних, а також виявляти ознаки несанкціонованого доступу, втручання або модифікації інформації. У цьому контексті судова комп'ютерно-технічна експертиза, що ґрунтується на спеціальних знаннях, науково обґрунтованих методах і застосуванні спеціалізованого програмного забезпечення, відіграє одну з провідних ролей у забезпеченні об'єктивності й повноти судового розгляду в адміністративному судочинстві.

На сучасному етапі судові експерти здійснюють дослідження широкого кола електронних пристроїв (зокрема, комп'ютерів, мобільних телефонів, планшетів та інших технічних засобів), що призначені для зберігання, оброблення або передавання цифрової інформації. У межах таких досліджень проводиться виявлення прихованих, видалених або втрачених цифрових даних, а також встановлення наявності та розшифрування зашифрованої інформації, що може мати доказове значення. Важливим етапом є клонування (створення образу) цифрового носія, що забезпечує збереження доказів у максимально первинному стані без внесення змін.

Під час розгляду адміністративних справ судовому експерту можуть бути поставлені такі питання: «Чи є наданий на дослідження об'єкт електронним (комп'ютерним) пристроєм, призначеним для зберігання, оброблення або передавання цифрової інфор-

мації?», «Які технічні характеристики має досліджуваний пристрій (тип, модель, носії інформації, програмне забезпечення)?», «Чи перебуває комп'ютерна система досліджуваного пристрою у працездатному стані на момент дослідження?», «Чи виявлено технічні ознаки втручання в апаратну або програмну частину пристрою?», «Які файли, дані або цифрові об'єкти виявлено на досліджуваному пристрої, що можуть мати значення для вирішення поставлених питань?», «Чи містяться на досліджуваному пристрої електронні документи, журнали подій або інші цифрові дані?», «Чи виявлено приховані, видалені або втрачені дані, чи можливо їх технічне відновлення?», «Які часові мітки (дата, час) зафіксовано в системних і користувацьких даних пристрою?», «Які облікові записи користувачів виявлено на досліджуваному пристрої?», «Чи виявлено на досліджуваному пристрої файли або цифрові дані, що можуть містити електронні ключі підпису (КЕП/ЕЦП)?» тощо [4].

У зв'язку зі стрімким зростанням обсягу цифрових даних і темпів їх створення актуалізуються проблеми судово-експертного дослідження значних інформаційних масивів, що ускладнює оперативність виконання експертиз. Водночас доказова інформація більше не обмежується окремим пристроєм або ізольованою інформаційною системою, а є розподіленою між різними фізичними й віртуальними середовищами, зокрема онлайн-соціальними мережами, хмарними сервісами та персональними мережами. За таких умов коректна реконструкція подій потребує значних часових ресурсів, застосування розширеного спектра спеціалізованих технічних засобів і залучення фахівців зі спеціальними знаннями.

Із метою підвищення якості та скорочення строків проведення судових експертиз доцільно вдосконалити науково-методичні підходи дослідження цифрових доказів за допомогою розроблення та впровадження актуалізованих методик, орієнтованих на аналіз даних; ужити заходів для придбання сучасного обладнання та спеціалізованого програмного забезпечення, що забезпечить автоматизацію процесів пошуку, фільтрації, класифікації цифрової інформації.

Отже, судова комп'ютерно-технічна експертиза є одним з інструментів доказування, який сприяє ефективному захисту прав та законних інтересів учасників адміністративних правовідносин і сприяє забезпеченню принципів законності та справедливості судового розгляду.

Перелік джерел посилання

1. United Nations Office on Drugs and Crime. Global Cybercrime Programme: annual report. Vienna : UNODC, 2023. 68 p. URL: <https://www.unodc.org> (дата звернення: 30.01.2026).
2. Europol. Internet Organised Crime Threat Assessment (IOCTA). Hague : Europol, 2023. 64 p. URL: <https://www.europol.europa.eu> (дата звернення: 30.01.2026).
3. INTERPOL. Global Cybercrime Strategy 2022–2026. Lyon : INTERPOL, 2022. 40 p. URL: <https://www.interpol.int> (дата звернення: 20.01.2026).
4. Raghavan S. Digital forensic research: Current state of the art. *CSI Transactions on ICT*. 2012. Vol. 1. No. 1. P. 91–114.
5. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень : затв. наказ. Мін'юсту України від 08.10.1998 р. № 53/5 (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text> (дата звернення: 30.01.2026).